

DE ZWEVENDE WERELD

Voor Ivan Borghstijn
en
Kuniko & Matthi Forrer

Dag na dag zeg ik jouw naam en die van Ine...
Er zal nooit iemand komen die
zoveel van jullie houdt als ik.

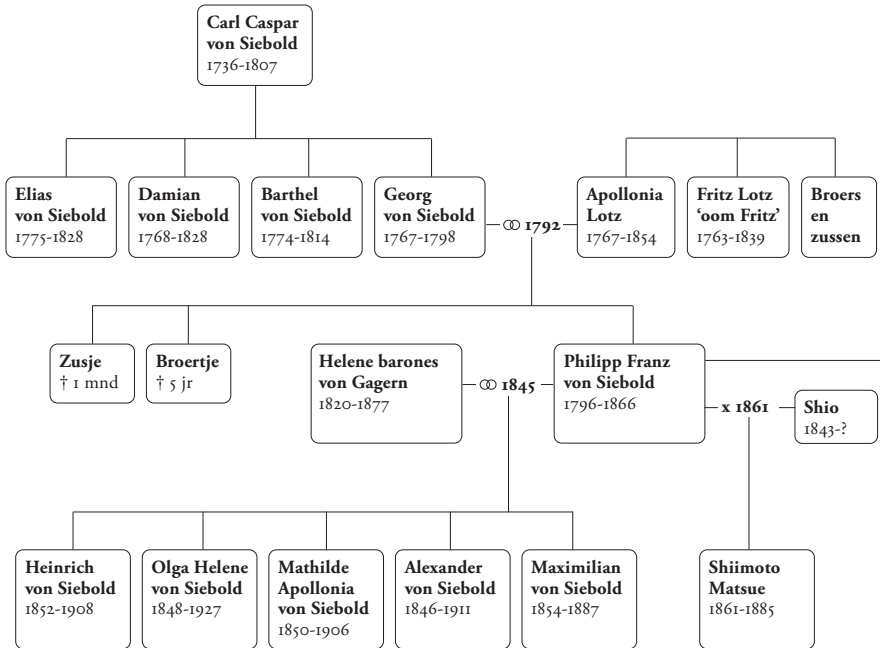
Franz von Siebold aan Otaki Kusumoto,
23 december 1830

Inhoud

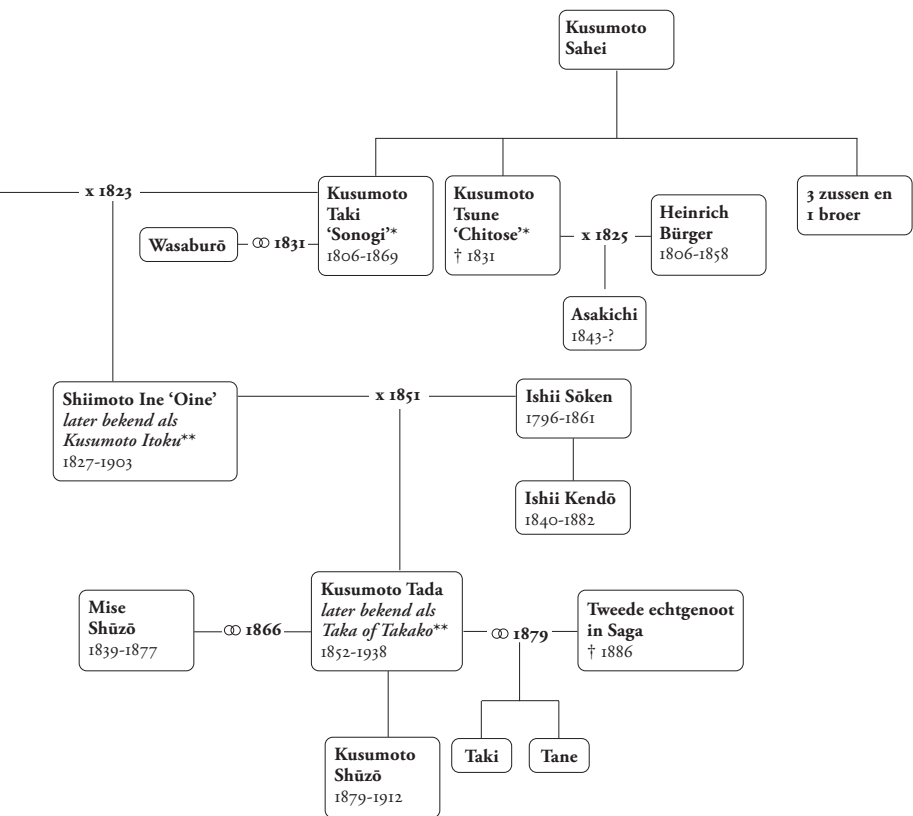
Stamboom families Von Siebold-Kusumoto Tijdslijn

1	Het lijden van de jonge Siebold	15
2	Wind & zee	35
3	Het Wonderland	51
4	Sonogi en de barbaar	65
5	De onoverwinnelijke	83
6	Het gelukkige eiland	106
7	De storm	121
8	Verloren paradijs	137
9	De prooi	160
10	Brieven aan de shogun	179
11	Het weerzien	298
12	Kruitvat Edo	219
13	De zwevende wereld	242
14	Siebolds dochter	266
15	Oines vader	290
	Aan de lezer	307
	Verantwoording en bronnen	315
	Illustratieverantwoording	336
	Verklarende woordenlijst	345

familie Von Siebold

familie Kusumoto

In Japan is het gebruikelijk dat de familienaam voor de persoonsnaam wordt gezet.

Gedurende de negentiende eeuw kregen vrouwen een O voor hun eigen naam, waardoor de roepnamen Otaki, Otsune, Oine en Otada ontstonden.

* 'Sonogi' en 'Chitose' waren de professionele namen van Taki en Tsune in de tijd dat deze zussen in het Hiketaya-bordeel werkten.

** De redenen voor de naamsveranderingen die Ine en Tada in de jaren zestig doorvoerden, waren persoonlijk van aard.

Historische gebeurtenissen

1639

Shogun Tokugawa Ieyasu vaardigt de *sakoku*, afgrenzing van zijn land, uit

1715

Japan laat per jaar twee handelsschepen toe van de Republiek der Nederlanden.

1799

VOC is failliet, Desjima valt onder de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië

1844

Koning Willem II verzoekt de shogun om Japan open te stellen om een vijandige overname te voorkomen

└ Tokugawa-shogunaat: 1600-1867

└ VOC-periode: 1602-1800

└ sakoku: 1639-1854

1796

Geboorte Franz von Siebold

1823

Aankomst op Desjima in Nagasaki

1822

Schip De jonge Adriana vaart van Rotterdam naar Batavia

1826

Hofreis naar Edo voor een audiëntie bij de shogun

1827

Geboorte Oine

1829

Verbanning uit Japan

1832

Franz opent in Leiden het 'Japans Museum'

1839

Oine gaat bij Keisaku in de leer

1842

Franz in adelstand verheven door koning Willem II

1845

Oine gaat bij Ishii Sōken in de leer

1845

Franz trouwt met Helene von Gagern

Persoonlijke gebeurtenissen

1854
De Amerikaanse marine-
kapitein Matthew C. Perry
dwingt Japan met een
bewapend konvooi hun
land open te stellen

1866
Overlijden Japanse
keizer en shogun
Iemochi

1867
Het shogunaat is voorbij en
maakt plaats voor een keizerlijke
heerschappij. Edo wordt Tokio

1867
Wereldtentoonstelling in Parijs,
waaraan Japan voor de eerste
keer deelneemt

1856
Japan en Nederland
sluiten het Verdrag van
Vrede en Vriendschap

1862
Nederland ver-
welkomt de eerste
diplomatieke missie
van de shogun

bakumatsu-periode: 1854-1869

Meiji-restauratie: 1867-1912

1852
Geboorte van Oines
dochter Tada

1857
Ballingschap Franz
opgeheven

1861
Franz' tweede
bezoek aan Edo

1866
Franz overlijdt

1903
Oine overlijdt

1873
Oine brengt de eerste
zoon van de jonge keizer
Mutsuhito ter wereld

1859
Tweede reis naar
Japan met zoon
Alexander, weerzien
Franz en Oine

1863
Franz terug
in Nederland,
verhuist met
gezin naar
Würzburg

1869
Oine vestigt zich
in Tokio en opent
een vrouwenkliniek,
Sonogi overlijdt

1

Het lijden van de jonge Siebold

Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt.

Uit: 'Clärchens Lied', (*Egmont* 3, 2),
Johann Wolfgang von Goethe

De vroegste kinderjaren van Philipp Franz von Siebold waren doordrenkt met tranen, de rest van zijn jeugd met oorlog. Die tranen begonnen al op 17 februari 1796, de koude winterdag waarop zijn vader hem meteen na zijn geboorte bij zijn moeder weghaalde om hem ten doop te houden in de eeuwenoude Domkerk van het Zuid-Duitse prinsbisdom Würzburg, slechts een paar kronkelige straatjes van zijn geboortehuis vandaan. Want wie kon beter weten hoe schrikbarend hoog de zuigelingensterfte was in deze jaren, en dus hoe gering de overlevingskansen van zijn tweede zoon, dan de jonge hoogleraar verloskunde Georg Siebold? En wie kon angstiger zijn dat het ongedoopte zieltje van haar baby wellicht voor eeuwig in het katholieke vagevuur zou moeten ronddolen dan zijn devote moeder Apollonia, die jong wees was geworden en zich misschien daarom wel des te vromer had vastgeklampt aan haar geloof?

De kleine Franz bleef echter gezond en maakte die eerste zomer al meteen zijn eerste oorlog mee. Würzburg werd bezet en geplunderd door de legers van Napoleon Bonaparte. Zeven jaar eerder had deze nog maar 27-jarige Franse generaal de macht